

Van basisschool naar voortgezet onderwijs in Rotterdam

Een onderzoek van Stichting Ouders010 | mei 2017

Inhoudsopgave

Van basisschool naar voortgezet onderwijs in Rotterdam: Een onderzoek van Stichting Ouders010 mei 2017	3
1. De Rotterdamse Plaatsingswijzer	3
Advies van de leerkracht	3
Aanmelding en loting	3
Wet voortgezet onderwijs	4
2. Het onderzoek: van basisschool naar voortgezet onderwijs	4
3. Resultaat van de enquête	5
Procedure en plaatsing	5
Advies	5
Informatie basisscholen	5
Informatie scholen voor voortgezet onderwijs	5
Informatiebronnen ouders	5
Onderwijskundig rapport	6
Begeleiding en samenwerking	6
4. Resultaten gesprekken met ouders	6
Procedure en plaatsing	6
Informatie	6
Begeleiding en samenwerking	7
Strategisch kiezen	7
5. Advies Ouders010	8
1. Verbeter de informatievoorziening	8
Betrek ouders eerder bij de totstandkoming van het advies	8
Geef meer bekendheid aan de Klachtencommissie	8
2. Rotterdamse Plaatsingswijzer 2017-2018	9
3. Aansluiten bij de vraag	9

Van basisschool naar voortgezet onderwijs in Rotterdam Een onderzoek van Stichting Ouders010 | mei 2017

De Stichting Ouders010 heeft voor het derde achtereenvolgende jaar onderzoek gedaan naar de overgang van de basisschool naar het voortgezet onderwijs. Het onderzoek is een evaluatie van de Rotterdamse Plaatsingswijzer 2017-2018, waarin afspraken zijn vastgelegd rond de schoolkeuze en plaatsing van leerlingen op scholen voor voortgezet onderwijs in Rotterdam. Daarnaast geeft het onderzoek een beeld van de ervaringen en wensen van ouders rond de plaatsingsprocedure. Het onderzoek bestaat uit een enquête en individuele gesprekken met ouders. De enquête is opgesteld in samenwerking met Irene van Kesteren van FOKOR, de vereniging van alle schoolbesturen in Rotterdam en opsteller van de Rotterdamse Plaatsingswijzer. In de gesprekken met ouders vragen we door: wat zouden zij anders willen? Wat is er al goed geregeld en wat kan beter? Zo geven we ouders in Rotterdam een stem in het onderwijsbeleid. Op basis van het resultaat van de enquête, de gesprekken met ouders en onze eigen bevindingen doen we een aantal aanbevelingen om het plaatsingssysteem te verbeteren. Twee van de onderwerpen daarbij zijn verbetering van de informatie voor ouders en betere samenwerking met ouders: De informatie kan toegankelijker, duidelijker en tijdiger. Het partnerschap in de samenwerking met ouders kan versterkt worden.

1. De Rotterdamse Plaatsingswijzer

Advies van de leerkracht

In 2014 heeft FOKOR de Rotterdamse Plaatsingswijzer opgesteld. Dit was een reactie op landelijke veranderingen rond de aanmelding van leerlingen voor het voortgezet onderwijs. Grootste verandering was, dat niet langer de uitslag van de eindtoets basisonderwijs leidend is, maar het advies van de leerkracht. Sindsdien ontvangt elk kind in groep 7 een tijdelijk advies van zijn leerkracht, in groep 8 volgt een definitief advies. Is nog niet helemaal duidelijk welk schooltype het beste past bij de leerling, dan kan een leerkracht een meervoudig advies geven.

Aanmelding en loting

Als het advies bekend is, kunnen leerlingen zich aanmelden op één school in het voortgezet onderwijs. Ze kunnen geen tweede en derde keus aangeven. Zijn er meer aanmeldingen dan plaatsen, dan vindt loting plaats. Leerlingen die zijn uitgeloot doen mee in een tweede ronde. Zij kunnen zich opnieuw aanmelden voor één school waar nog resterende plaatsen zijn. Zo nodig vindt nog een derde ronde plaats.

Eindtoets basisonderwijs

De eindtoets basisonderwijs speelt bij dit alles geen rol. Die vindt pas plaats ná het advies van de leerkracht en mag niet meetellen in de overweging van een school in het voortgezet onderwijs om leerlingen toe te laten of te weigeren. Slechts enkele speciale scholen mogen extra voorselecties maken, bijvoorbeeld een dansopleiding. Voor klachten over de uitvoering van de Rotterdamse Plaatsingswijzer kunnen ouders terecht bij de Klachtencommissie Rotterdamse Plaatsingswijzer.

Wet voortgezet onderwijs

De Rotterdamse Plaatsingswijzer geeft iedere leerling dezelfde kans op een vervolgschool die het beste bij zijn of haar niveau past. De procedure wijkt af van de landelijke regels in de Wet voortgezet onderwijs. Volgens deze wet moeten ouders de vrijheid hebben hun kind bij meerdere scholen tegelijk aan te melden. Zo is dat bijvoorbeeld ook in Amsterdam geregeld. In de andere grote steden mogen ouders in elke ronde slechts één school van hun voorkeur opgeven. Dit jaar kreeg Rotterdam van het ministerie van OCW nog de vrijheid haar eigen procedure te volgen. Over deze uitzonderingspositie zijn inmiddels kamervragen gesteld. Ook verschillende partijen in de Rotterdamse gemeenteraad zetten vraagtekens bij de eigen Rotterdamse procedure. Aanpassing conform de wet lijkt onvermijdelijk. Ouders010 heeft inmiddels bij de wethouder het verzoek ingediend bij een eventuele nieuwe Rotterdamse Plaatsingswijzer betrokken te worden.

2. Het onderzoek: van basisschool naar voortgezet onderwijs

Het onderzoek 'Overstap van de basisschool naar het voortgezet onderwijs in Rotterdam' van Stichting Ouders010 is behalve een evaluatie van de Rotterdamse Plaatsingswijzer 2017-2018 ook bedoeld om de overstap zelf te evalueren. Zijn ouders tevreden over de plaatsingsprocedure? Worden ze goed geïnformeerd? En welke wensen en ideeën hebben zij voor eventuele verbetering?

Voor dit onderzoek is allereerst een (digitale) enquête verspreid via alle basisscholen in Rotterdam. Niet alle basisscholen hebben de vragenlijsten doorgestuurd naar de ouders. In totaal hebben 176 ouders de vragenlijst ingevuld en geretourneerd, waaronder 13 ouders die buiten de Gemeente Rotterdam wonen. Aan de hand van de postcodes van de respondenten kan worden afgeleid dat de enquête verspreid over Rotterdam is ingevuld. Wel valt op dat met name ouders uit Rotterdam Noord en Oost (waaronder Hillegersberg en Kralingen) en ouders uit West de enquête hebben ingevuld. De ouders in Rotterdam Zuid zijn minder goed bereikt.

Om specifieke wensen en verbeterpunten boven tafel te krijgen hebben we daarnaast 15 gesprekken gevoerd met ouders uit uiteenlopende wijken. Voor Ouders010 is dit waardevolle extra informatie, die meer verdieping geeft aan de cijfers uit de enquête.

3. Resultaat van de enquête

Procedure en plaatsing

De meerderheid van de respondenten van de enquête is tevreden of zeer tevreden over de plaatsingsprocedure en de plaatsing zelf. Ruim 90% van de kinderen kon geplaatst worden op de eerste school van het voorkeurslijstje. In 14% van de gevallen betrof het een school buiten Rotterdam. Op Rotterdamse scholen konden 85% van de kinderen al dan niet met loting in de eerste ronde worden geplaatst op de school die de eerste voorkeur had. Voor slechts een enkeling was een tweede ronde nodig. Ruim 94% van de ouders is achteraf tevreden of zeer tevreden met de school voor voortgezet onderwijs waar het kind uiteindelijk is geplaatst. De resultaten laten geen duidelijke relatie zien tussen plaatsing in de eerste of tweede ronde, plaatsing op de school van eerste of lagere voorkeur en tevredenheid met de school waar het kind uiteindelijk geplaatst is. Ook laten de resultaten geen grote verschillen in tevredenheid zien met de school van uiteindelijke plaatsing tussen ouders uit verschillende delen van Rotterdam.

Advies

Op vrijwel alle scholen krijgen leerlingen in groep 7 een voorlopig basisschooladvies. In groep 8 volgt het definitieve advies. De overgrote meerderheid (85%) is tevreden met het niveau-advies van de leerkracht van de basisschool. Een kleine 6% geeft aan dat de school geen advies heeft gegeven dat bij zijn kind past.

Informatie basisscholen

81% van de ouders is tevreden over de informatie die de basisschool heeft gegeven over de procedure van plaatsing en 81% is tevreden over het moment waarop dit gebeurde. Opvallend is de onbekendheid met een klachtenregeling. Gevraagd naar de Klachtencommissie Rotterdamse Plaatsingswijzer zegt 60,5% van de ouders deze niet te kennen. De resultaten laten geen grote verschillen in tevredenheid zien tussen ouders uit verschillende delen van Rotterdam. Dit geldt ook voor de bekendheid met de Klachtencommissie.

Informatie scholen voor voortgezet onderwijs

Ook de scholen voor voortgezet onderwijs informeren kinderen en hun ouders voldoende. Ruim 93% van de ouders is tevreden over de manier waarop ze zijn geïnformeerd over het onderwijs en de aanmeldprocedure. De meeste scholen lieten ook op tijd weten of het kind wel of niet was geplaatst.

Informatiebronnen ouders

Ouders zoeken zelf ook naar informatie over de overgang. Ruim 74% van de ouders heeft scholenmarkten, informatiebijeenkomsten, open dagen en lesmiddagen van scholen voor voortgezet onderwijs als informatiebron gebruikt. Meer dan de helft van de ouders (65%) heeft op websites van scholen voor voortgezet onderwijs gezocht naar informatie. Andere ouders, familieleden en vrienden zijn voor 58% van de ouders een informatiebron geweest voor de overstap. De website www.schoolkeuzerotterdam.nl is door ruim 36% van de ouders gebruikt om zelf informatie te zoeken. Daar staat tegenover dat 31% van de ouders deze website niet heeft geraadpleegd.

Onderwijskundig rapport

In de enquête was een aparte vraag opgenomen over het Onderwijskundig Rapport (OKR). Scholen zijn verplicht dit te delen met ouders. In het OKR staat onder andere informatie over de ontwikkeling van een kind, de test- en toetsgegevens van groep 6 t/m 8 en eventuele punten waarop een kind extra ondersteuning nodig heeft. Deze informatie vormt de basis voor het voorlopige en eindadvies van de leerkracht. De meeste ouders vinden dat de basisschool het OKR goed heeft uitgelegd. 76% van de ouders heeft een kopie van het rapport ontvangen.

Begeleiding en samenwerking

Een ruime meerderheid (circa 80%) is tevreden over de begeleiding van de basisschool. De school heeft ze voldoende betrokken bij het gesprek over het niveau-advies. Ook de samenwerking met de nieuwe school in het voortgezet onderwijs ervaren de meeste ouders als positief.

4. Resultaten gesprekken met ouders

Procedure en plaatsing

Uit ons onderzoek spreekt een positief beeld over de plaatsingsprocedure op Rotterdamse scholen voor voortgezet onderwijs. Ouders zijn over het algemeen tevreden over de Rotterdamse methode, met één school naar keuze en loting bij overaanmelding. Wel geven ouders aan dat de mogelijkheid om meerdere scholen in één ronde te kiezen de keuzestress voor het voortgezet onderwijs zou verminderen.

Informatie

Ondanks het positieve beeld zien we aan de resultaten van de enquête dat een kleine 20% minder tevreden is over de informatie die ze van de basisschool ontving rond de overgang van basisschool naar voortgezet onderwijs. In individuele gesprekken met ouders hebben we hierop doorgevraagd.

Meenemen in het proces

In de gesprekken met ouders gaven meerdere ouders aan dat ze onvoldoende of te laat geïnformeerd worden over de testresultaten van hun kind. Als een leerling bijvoorbeeld minder goed presteert dan verwacht op de eerste toets in groep 6, willen ouders dit graag weten. Samen met de leerkracht kan dan worden gekeken of er op zwakke punten nog bijgesteld kan worden. Meegenomen worden in het proces, tweerichtingsverkeer, eerder op de hoogte worden gebracht, dáár hebben ouders behoefte aan.

Eindtoets basisonderwijs

Een ander kritiekpunt rond de informatievoorziening betreft de onduidelijkheid over de rol van de eindtoets basisonderwijs en andere testen. Ouders worden daarover onvoldoende ingelicht. In hoeverre spelen de uitslagen een rol bij het uiteindelijke advies? En wat is nog het nut van een Eindtoets basisonderwijs in groep 8, als het niveau-advies al is gegeven? Ook leven er vragen over de bijstelling van het advies als de score voor de eindtoets basisonderwijs hoger of lager uitvalt. Ook hierbij uiten ouders de wens om eerder en beter geïnformeerd te worden.

Overzicht

Voor de toelating op sommige scholen voor voortgezet onderwijs gelden extra eisen of moeten leerlingen extra testen doen. Daarvoor is het belangrijk dat ouders hun kinderen ruim van te voren aanmelden. De verschillende procedures zijn niet altijd makkelijk terug te vinden op diverse websites. Ouders geven aan dat ze een totaaloverzicht missen van speciale regelgeving per school. Dit zou het voor ouders makkelijker maken hun weg te vinden in het complexe speelveld van het voortgezet onderwijs.

Advies

Ouders weten vaak niet hoe het niveau-advies tot stand is gekomen, vooral doordat ze er pas laat bij worden betrokken. Gaat het om een gemiddelde van meer toetsen? Hoe wordt er rekening gehouden met bijzondere omstandigheden? Het is vaak onduidelijk.

Over het tijdstip van het eindadvies wordt verschillend gedacht. Volgens de ene ouder komt het gesprek rond het eindadvies (februari/maart) erg laat. Ouders moeten dan snel een keuze maken voor een geschikte school voor voortgezet onderwijs. Voor andere kinderen, laatbloeiers die zich gaandeweg het jaar nog verder ontwikkelen, komt het eindadvies juist weer erg vroeg. Niet alle ouders weten dat het tijdstip bepaald wordt door landelijke wetgeving.

Sommige ouders vinden het schooladvies te afhankelijk van de leraar en twifelen aan de kwaliteit van het niveau-advies. Hoe weet je zeker dat de leraar het bij het rechte eind heeft? Hoe komt hij tot zijn besluit? Ook hebben ouders de indruk dat de kwaliteit van het gegeven onderwijs erg bepalend is voor het eindadvies. Landelijk onderzoek over de staat van het onderwijs ondersteunt het beeld dat dit wel twee adviesniveaus kan schelen.

Begeleiding en samenwerking

Ouders geven aan dat voor kinderen die in de aanloop naar het advies nog geen duidelijk beeld hebben van het eindadvies, de procedure veel onzekerheid geeft. Ouders zouden hun kinderen beter kunnen begeleiden als ze zelf meer betrokken worden, in samenwerking met de leerkracht. Leerkrachten geven ouders nu alleen een advies over het niveau voor voortgezet onderwijs, bijvoorbeeld havo of vmbo. Informatie over specifieke voortgezet onderwijs-scholen in Rotterdam ontbreekt vaak. Ouders willen graag dat basisscholen hen ook beter informeren wélke school in de stad het beste bij hun kind past.

Strategisch kiezen

In onze rapportage over de Rotterdamse Plaatsingswijzer 2016 hebben we veel aandacht besteed aan het strategisch kiezen. Omdat ouders maar één school mogen kiezen in elke ronde zouden ze voor een school kiezen waar de minste kans is op loting en niet voor de échte school van hun voorkeur. Of dit werkelijk zo is, is op basis van dit onderzoek niet vast te stellen. Ouders zijn vaak opgelucht als hun kind na de eerste ronde is geplaatst op een school waar het kind en de ouders zich prettig bij voelen. Wel geven ouders in de gesprekken aan dat de stress over de schoolkeuze minder zou zijn als ze al in de eerste ronde meer scholen mogen opgeven.

5. Advies Ouders010

Uit de enquête spreekt veel tevredenheid, maar er is ook ruimte voor verbetering. Ook het doorvragen in gesprekken met ouders levert de nodige verbeterpunten op. Op basis van de enquêteresultaten, de gesprekken met ouders en onze eigen bevindingen adviseren we het volgende.

1. Verbeter de informatievoorziening

Ouders zijn vaak onvoldoende op de hoogte van de procedure. Wat is de rol van de eindtoets basisonderwijs? Waar baseert de leerkracht zijn of haar advies op? Hoe gaat het inlopen in zijn werk? Ouders zitten soms met veel vragen. Die informatievoorziening kan op drie manieren verbeteren: eerder, toegankelijker en begrijpelijker.

Betrek ouders eerder bij de totstandkoming van het advies

Betrek de ouders eerder, al vanaf groep 6, bij het proces van de latere schoolkeuze. Dat voorkomt dat ze in groep 8 voor onaangename verrassingen komen te staan. Een leerkracht moet zijn advies goed kunnen onderbouwen en ouders daarin veel eerder meenemen, zodat zij waar nodig kunnen bijsturen. Ouders010 is voorstander van educatief partnerschap: praat samen met de ouders over het advies van de leerkracht en de resultaten van de toetsen en voer een open gesprek met alle betrokkenen.

Gebruik eenvoudige taal en vermijd jargon

Veel informatie bevat vakjargon, onderwijsterminologie of moeilijke zinsconstructies. Afkortingen als po en vo zijn – ook voor hoger opgeleide ouders – onbekend terrein. De informatie is daardoor voor veel ouders onbegrijpelijk. Voor het bereiken van lager opgeleide ouders zijn alternatieve communicatiemiddelen nodig. Ons advies luidt om meer te communiceren in eenvoudiger Nederlands of meer te werken met beeld of film. Veel ouders weten bovendien niet waar en hoe ze moeten zoeken op internet. 30% had nog nooit op www.schoolkeuzerotterdam.nl gekeken. Deze website zou veel meer onder hun aandacht kunnen worden gebracht.

Geef meer bekendheid aan de Klachtencommissie

Als ouders een klacht hebben over de overgang van basisschool naar voorgezet onderwijs kunnen ze terecht bij een Klachtencommissie. Veel ouders zijn hiervan niet op de hoogte en informatie hierover zit vaak verstopt op complexe websites. Ouders010 vindt het de verantwoordelijkheid van de basisschool om ouders op deze mogelijkheid te wijzen. Dat betekent dat de basisscholen hierover goed geïnformeerd en daarin ondersteund moeten worden. De school kan de ouders die een klacht willen indienen vervolgens begeleiden en op de juiste formulieren en procedures wijzen.

2. Rotterdamse Plaatsingswijzer 2017-2018

Het huidige Rotterdamse systeem laat zien dat in deze stad minder kinderen dan in Amsterdam of Utrecht worden uitgeloot. De meeste kinderen zijn geplaatst bij de eerste ronde. Of deze kinderen zich bij de eerste ronde hebben aangemeld bij de school van eerste voorkeur is moeilijk te zeggen. Dit jaar werden rond de 90 leerlingen uitgeloot op de school van hun eerste keuze. Het is waarschijnlijk dat een groter aantal kinderen niet geplaatst is op de school van hun eerste voorkeur, omdat sommige ouders strategisch hebben gekozen voor een school waar geen loting wordt verwacht.

Is het nodig dat de Rotterdamse schoolbesturen en de Gemeente Rotterdam aan de situatie van deze relatief kleine groep kinderen aandacht besteden in de nieuwe Rotterdamse Plaatsingswijzer? Ouders010 vindt van wel. De keuze voor een school voor voortgezet onderwijs is een van de belangrijkste keuzemomenten van ouders en kinderen in de schoolloopbaan. Als het resultaat van de plaatsing voor een ouder en kind geen acceptabele oplossing oplevert, is de schade voor het kind groot en bovendien van langere duur.

De verdeling van kinderen over scholen voor voortgezet onderwijs zal altijd verliezers opleveren. Een systeem dat het minste aantal uitlotingen oplevert, is niet altijd het 'beste' systeem. Of ouders en kinderen een uitloting ervaren als een groot verlies, hangt onder andere samen met het gevoel dat het verdelingssysteem eerlijk is, en dat de school waar het kind uiteindelijk wordt geplaatst een acceptabel alternatief is voor de school van eerste voorkeur. Ouders010 is van mening dat de Rotterdamse Plaatsingswijzer op dit punt nog verbeterd kan worden.

Aanpassing van de Rotterdamse Plaatsingswijzer is nodig om aan de Wet voortgezet onderwijs te voldoen. Ouders010 wil graag meedenken over een eerlijk systeem in Rotterdam dat past bij de wet en dat ervoor zorgt dat elk kind een passende plek krijgt in het voortgezet onderwijs. Ouders010 wordt graag betrokken bij de totstandkoming van een nieuwe Rotterdamse Plaatsingswijzer, zodat ook de wensen en ideeën van ouders daarin een serieuze plek krijgen.

3. Aansluiten bij de vraag

Hoe komt de schoolkeuze tot stand? Naast het aflopen van allerlei open dagen spelen belangrijke aspecten een rol. Allereerst laten veel ouders hun kinderen zélf kiezen. Hun keuze valt vervolgens vaak op een school waar ook klasgenootjes van de basisschool heengaan. Daarnaast kiezen veel ouders een school die vanwege de sfeer en het lesaanbod past bij specifieke (geloofs)opvattingen. De afgelopen jaren is in Rotterdam de vraag naar dit bijzonder onderwijs toegenomen. Dit jaar was het aantal aanmeldingen bij het Rudolf Steiner College, het Montessori Lyceum en het Erasmiaans Gymnasium veel groter dan het aantal plaatsen. Voor alle drie de scholen zijn te weinig plaatsen beschikbaar, waardoor sommige kinderen na loting hier niet terecht konden. Ouders010 is van mening dat de Rotterdamse scholenbesturen moeten zorgen voor een passend onderwijsaanbod dat aansluit bij de vraag van ouders en leerlingen. Dat betekent op sommige scholen meer, op ander scholen minder plaatsen. Wij realiseren ons dat dit niet binnen een jaar is geregeld, maar hopen de komende jaren bij scholen een beweging is te zien naar een vraaggericht aanbod.